

боржника (їх відстрочення, розстрочення), в тому числі і зобов'язань тих кредиторів, які своєї волі (в розумінні ст. 604 ЦК) щодо припинення зобов'язання не виявили, але для яких в силу КУЗПБ план санації є обов'язковим («витісняє» договір).

Список використаних джерел

1. Пригуза П.Д., Пригуза А.П. Науково-практичний коментар Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом) у редакції з 18 січня 2013 року (доктринальне тлумачення норм права неплатоспроможності та статей 1-21). Херсон: Видавництво «ТДС», 2013. – 304 с.
2. Радзивілюк В.В. Запобігання банкрутству (неспроможності): господарсько-правовий аспект: монографія/ В.В. Радзивілюк. – Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. – 532 с.
3. Поляков Б.М. Закон України «О восстановлении платежеспособности должника или признании его банкротом»: Научно-практический комментарий: в 2-х т. – К.: Логос, 2014. – 407 с.
4. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т./ За відповід. ред. О.В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – Т.ІІ. – 1088 с.
5. Висновки Верховного Суду України, викладені у рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 111¹⁶ ГПК України, за II півріччя 2014 р.
6. Постанова Верховного Суду від 15 травня 2018 року у справі № 921/412/17-г/7// <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74064082>;
7. Постанова Верховного Суду від 21.05.2019 р. у справі № 916/2889/13// <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82068158>
8. Постанова пленуму Вищого господарського суду України від 17.12.2013 р. № 14 «Про деякі питання практики застосування законодавства про відповідальність за порушення грошових зобов'язань»

Зеліско Алла Володимирівна

*доктор юридичних наук, професор, професор
кафедри цивільного права Навчально-
наукового юридичного інституту
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

ПРИВАТНОПРАВОВА ПРИРОДА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ДОГОВОРУ

Попри стрімкий розвиток сучасних суспільних відносин у всіх їх проявах, зумовлених світовими процесами інтеграції, взаємонаближення правових систем, факторами диджиталізації, основні конструкції, які знаходяться в основі правового регулювання цих відносин залишаються незмінними. Ідеться, зокрема, про конструкцію договору. Це свідчить про універсальність, пластичність такої конструкції, яка за рахунок принципів диспозитивності договірного регулювання відносин, відзначається властивістю сприйняття усіх тих соціально-економічних та правових трансформацій, які відбуваються у

соціумі. Максимально ефективна застосовуваність договору як форми регулювання суспільних відносин проявляється і у доктринальних розробках договору як джерела цивільного договірної права. Станом на сьогодні сприйняття договору як акта індивідуального правотворення є ustalеним у вітчизняній науці і практиці.

У руслі зазначених наукових і прикладних проблем знаходяться і дослідження природи інвестиційного договору. Вказана договірні конструкція відзначається тенденціями до зростання актуальності в сучасних суспільних умовах, адже активізація інвестиційної привабливості держав стає чи не найголовнішим напрямом їх стратегії та тактики.

Сучасна доктрина насичена різними підходами щодо природи досліджуваної нами договірної конструкції, максимальне узагальнення яких дозволяє умовно розділити їх на прихильників публічно-правової та приватноправової сутностей інвестиційного договору. Варто констатувати той факт, що позиція трактування його саме як приватноправового, зокрема, цивільного договору, є, все ж таки, більш поширеною. Наприклад, В.В. Кафарський трактує інвестиційний договір як правочин між двома або ж декількома особами, за яким сторони встановлюють на певний строк права та обов'язки у відносинах між сторонами стосовно вкладання усіх видів майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності для отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [1, с. 106]. О.М. Чабан у своїх наукових напрацюваннях також доходять до висновку, що інвестиційний договір є самостійним видом цивільно-правового договору, який спрямований на вкладення інвестицій в об'єкт інвестування, вказуючи що це необхідно для виключення можливості застосування до відносин, які він регулює, положень актів цивільного законодавства про інші цивільно-правові договори [2, с. 68]. Через поняття цивільно-правового договору та правочину визначають поняття інвестиційного договору і провідні учені у сфері господарського права. Так, О.М. Вінник розкриває інвестиційний договір як договір майново-організаційного характеру, укладений інвестором чи уповноваженою ним особою з іншими учасниками інвестування, які визначають виконання практичних дій щодо вкладення інвестицій певного виду у визначений договором об'єкт, які у своїй сукупності мають забезпечити досягнення запланованого інвестором соціально-економічного ефекту [3, с.167]. О.Є. Сімсон розкриває поняття інвестиційного договору як угоди про сумісну діяльність, або ж будь-якої іншої цивільно-правової угоди, за якою одна сторона(інвестор) передає іншій стороні(одержувачу інвестицій) у власність або ж користування майно, майнові права та/або інші цінності, що мають ринкову вартість, а одержувач інвестицій, в обмін на одержане, зобов'язується сплатити інвестору частину прибутку(доходу) визначену договором, отриманого від власної підприємницької діяльності, у формі періодичних виплат чи одноразово [4, 222].

Дійсно, розкриваючи природу інвестиційного договору саме як приватноправового варто виходити із його предмета. У плані окреслення предмета будь-якого договору, видається зацентувати на цьому уваги в силу

існування різних концепцій з цього приводу. Як уже зазначалося, сутність інвестиційного договору становить капіталовкладення, яке за правовою природою є дією суб'єктів права. Як зазначає В.А. Васильєва, дії суб'єктів права в більшості випадків є основою виникнення відповідних правовідносин. Як предмет правового регулювання виступають акти зовнішньої поведінки людей [5, с.161].

Видається, що оскільки чітко законодавчо визначеного предмета інвестиційного договору ми не маємо, доцільним буде виходити із основоположного терміну у досліджуваній площині – «інвестиція». Її природа детермінує правову характеристику інвестиційного договору. Згідно із ст. 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект [6].

Сама суть цього визначення зводить до етимологічного походження поняття інвестицій – капіталовкладення. Переводячи це поняття у правову площину, цілком очевидно, що капіталовкладення за своїм змістовим навантаженням є дією. І ця дія є правомірною, ініціативною – є результатом вільного волевиявлення особи і спрямована на досягнення правового результату. Означені якості відповідають ст. 202 ЦК України, за якою правочином є дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Правомірність дій, спрямованих на досягнення певного правового результату (на виникнення, зміну або припинення прав і обов'язків) є усталеною у доктрині цивільного права первинною ознакою, за допомогою якої розкривають природу правочину. Таким чином, капіталовкладення як суть інвестиційного договору абсолютно відповідає конструкції правочину. Будучи ініціативним, правомірним актом вільного волевиявлення особи, капіталовкладення здійснюється на основі диспозитивності цивільно-правового регулювання, яка проявляється, у тому числі, у юридичній рівності, вільності волевиявлення та майновій самостійності учасників правовідносин.

У науці мають місце позиції, за якими участь у інвестиційному договорі публічно-правових суб'єктів визначає публічно-правову природу інвестиційного договору. І саме застосовуваність до інвестиційного договору диспозитивних правових механізмів регулювання, зазначених вище, є одним із тих аргументів, на нашу думку, які свідчать про те, що участь в досліджуваному договорі публічно-правового суб'єкта не впливає на приватноправову природу інвестиційного договору. Якщо такі договірні відносини регламентуються на основі юридичної рівності та вільного волевиявлення їх учасників, то публічно-правові утворення реалізують свою так звану «приватну правосуб'єктність», виступаючи юридично рівними із іншими учасниками цивільних правовідносин. У цьому питанні вважаємо за потрібне підтримати існуючі у літературі розробки так званої подвійної правосуб'єктності публічно-правових утворень (зокрема, концептуальні розробки О.О. Первомайського)[7, с. 123]. Встановлюючи правила регулювання

відносин у суспільстві держава реалізує свою публічну правосуб'єктність, однак, вступаючи у сферу майнових та немайнових відносин, держава діє в межах своєї приватної правосуб'єктності, є юридично рівною з іншими учасниками відносин. А тому, участь публічно-правових утворень в інвестиційному договорі не трансформує його приватноправову природу.

Безумовно, виходячи із положень ЦК України (ч. 4 ст.11), адміністративний акт може бути підставою виникнення приватноправових відносин, але спричиняє він динаміку саме цивільних відносин, а не адміністративно-правових в якості публічних. Як справедливо зазначав класик цивілістики О.С. Йоффе, орган, що вчиняє адміністративний акт, спрямований на встановлення цивільно-правових відносин, ніколи сам не стає учасником цього правовідношення. Договір ж вчиняється суб'єктами цивільного права [8, с. 109]. Як зазначає В.В. Васильєва, на відміну від адміністративного акту, правочини вчиняються з метою викликати лише цивільно-правові наслідки, в той час як адміністративні акти зумовлюють виникнення адміністративно-правових наслідків також [9, с. 45]. Таким чином, установлена на легальному рівні і підтверджена практикою можливість виникнення цивільних відносин на підставі адміністративно-правового акту не може бути підґрунтям для сумнівів у приватноправовій природі інвестиційного договору як правочину.

Виходячи із вищевикладених аргументів, можна стверджувати, що для інвестиційного договору саме як акту капіталовкладення, іманентно характерною є приватноправова природа, зумовлена у його правочинній сутності, як вільного, ініціативного, правомірного акту, спрямованого на динаміку цивільних правовідносин і регульованого за допомогою механізмів диспозитивного правового регулювання, які проявляються в усталених та беззаперечних для доктрини цивільного права категоріях юридичної рівності, вільності волевиявлення та майновій самостійності.

Список використаних джерел

1. Кафарський Віталій Володимирович. Інвестиційні договори в Україні: Поняття, види, зміст, правове регулювання : Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук : 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. - Київ, 2006. 220 с.
2. Чабан Олена Михайлівна. Інвестиційні договори (контракти). Дисертація канд. юрид. наук: 12.00.03, Нац. акад. внутр. справ. К., 2013. 200 с.
3. Вінник О.М. Інвестиційне право: навчальний посібник. К.: Правова єдність, 2009. 616 с.
4. Сімсон О.Е. Правова природа договорів інвестиційного характеру. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2000. № 10.С. 218-223. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2000_10_43.
5. Васильєва В.А. Цивільно-правове регулювання діяльності з надання посередницьких послуг: монографія. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2006. 346 с.
6. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 року № 1560-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
7. Первомайський О.О. Участь територіальної громади у цивільних правовідносинах: дисертація канд. юрид. наук: 12.00.03 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. - Х., 2003. 229 с.

8. Иоффе О.С. Избранные труды: в 4 т. Т.2.: Советское гражданское право. СПб: Юридцентр Пресс, 2004. 511 с.

9. Васильева В.В. Договір як юридичний факт. Договір як універсальна форма правового регулювання: монографія. За ред. проф. В.А. Васильєвої. Івано-Франківськ, 2016. С. 29-47.

Миронова Галина Анатоліївна

доктор юридичних наук, с.н.с., провідний науковий співробітник, Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені Ф. Г. Бурчака НАПрН України

ДОГОВІР ЯК РЕГУЛЯТОР ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Договір все більше набуває ознак та статусу універсальної форми взаємодії автономних учасників приватноправових відносин, в тому числі немайнових відносин, які виникають при підготовці та наданні медичної допомоги. Проте «категорія цивільно-правового договору належить до тих правових феноменів, роль і значення яких у впорядкуванні суспільних відносин, незважаючи на численні дослідження, й досі залишаються недостатньо вивченими» [1, с. 12].

Роль та значення, затребуваність договору як регулятора відносин приватних осіб пояснюється через його властивість бути правовим засобом для задоволення інтересу однієї сторони через інтерес іншої. Саме така здатність цивільно-правового договору робить його унікальним інструментом для задоволення немайнових потреб та інтересів учасників відносин, що складаються у сфері надання медичної допомоги. Зважаючи на загальні процеси інтенсифікації приватноправових відносин у медичній сфері, така ситуація очікувано підтримуватиме незгасаючу зацікавленість фізичних осіб та медичних закладів до застосування спеціального потенціалу цивільно-правового інструментарію.

Окремий значний шар приватноправового регулювання особистих немайнових відносин у сфері надання медичної допомоги утворюють питання щодо можливості використання інституту договірної представництва для цілей врегулювання взаємовідносин між пацієнтом та медичними установами. Як слушно зазначає О. Крилова, «інтерес до питань представництва в сфері надання медичних послуг передбачає вирішення окремих немайнових питань пацієнта його представниками». Авторка пояснює, що «регулювання багатьох аспектів надання медичних послуг, а особливо медичної допомоги, вимушено не може обійти увагою представництво, тому що сама специфіка лікарської діяльності зобов'язує надавати допомогу як недієздатній або обмежено